

Els Països Catalans en una Mediterrània d'aigües mogudes

Síria és avui una metàfora tràgica de la Mediterrània. Parlem d'un país travessat per diversos interessos forans. Mai tants Estats no havien contribuït a destruir un indret en tan poc de temps.

Per Quique Badia

Per a l'Iran és un conflicte essencial en una guerra sectària contra la influència sunnita. Per als Estats Units, una oportunitat d'escombrar la baula dèbil de la cadena dels seus enemics a la zona, representats per Baixar al-Assad. Alhora, els nord-americans també estan interessats a desposseir Rússia del seu enclavament estratègic a la Mediterrània. Pel que fa a Rússia, és un camp de batalla per a la defensa de la seua base naval. Cal dir també que el conflicte té, per als russos, un punt de guerra santa ortodoxa per defensar les minories cristianes al territori. Israel, de la seua banda, està patint la desestabilització. Tenen un peu posat a Síria des de fa dècades, i el conflicte perjudica els seus interessos. I per als europeus, la guerra suposa una acadèmia per a la generació d'islamistes radicals. Els darrers atemptats a França en són una mostra.

Els Països Catalans difícilment poden romandre aliens al que es cou a les aigües que els banyen. La Mediterrània, avui, és una mar en ebullició.

El marge català

A les acaballes de l'any passat, el Tribunal Constitucional espanyol va prohibir a la Generalitat de Catalunya establir relacions diplomàtiques amb altres

països. Va reblar, a més, que tota acció exterior de l'ens autonòmic havia de ser avalada per l'Estat. Hi ha àmbits, en canvi, on les administracions catalanes podrien actuar.

Eduard Soler és coordinador de recerca del CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs). Aquesta entitat serveix per discutir els nous marcs de relacions. "És difícil establir aliances amb organitzacions descentralitzades com les autonomies, però amb els ajuntaments hi ha més marge", explica Soler a aquest mitjà. D'acord amb l'investigador, hi ha una llarga història d'iniciatives amb territoris com ara el Sàhara, que han passat a segon pla atesa l'emergència del conflicte sirí. Destaca el treball conjunt entre els consistoris d'Atenes i Barcelona en matèria de refugiats. Avui, diu ell, "el que és factible són iniciatives concretes, projectes de cooperació entre ciutats referents a nivell global". Amb límits, però. Les retallades en matèria d'iniciatives humanitàries són ben presents. I afegeix que "el treball entre ciutats és la tendència, però la Mediterrània no és el lloc on això passa més".

Perquè un ajuntament prengui partit és necessari que la societat civil es mobilitzi prèviament. Lurdes Vidal és directora de l'àrea de Món Àrab de l'Institut Europeu de la Mediterrània

—IEMed—. Observa que "en qüestions d'aliances polítiques es percep un cert divorci entre les institucions de l'Estat i la societat civil". Cita també l'exemple sahrauí o les relacions amb Israel per il·lustrar-ho. Assenyala, a més, que "el món local és on millor es pot copsar aquesta divergència amb iniciatives de colònies d'estiu per a infants del Sàhara i altres projectes semblants". La cooperació a aquest nivell contrasta amb el posicionament del Govern espanyol, més proper al seu homòleg marroquí pel que fa a aquesta qüestió.

Tal com explica Vidal, les diferents famílies polítiques estableixen els seus intercanvis i aliances des de distints punts mediterranis. Ella parla de vincles religiosos i de simpaties ideològiques. En aquest darrer sentit, es pot destacar el suport visible de les CUP a la causa dels kurds d'esquerra. Els diputats Quim Arrufat i Eulàlia Reguant han actuat com a portaveus de la lluita d'aquest poble. Alhora, institucions com el Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions —CIEMEN— han impulsat projectes de cooperació amb Amed, capital del Kurdistan sota domini de l'administració turca. En llengua oficial és coneguda com a Diyarbakir. És en aquest nivell organitzacional on s'estrenyen més els lligams. →

INOPERÀNCIA. Els refugiats són un maldecap per a molts governs europeus, que no volen donar-los acollida i, alhora, sovint impedeixen que institucions de menor abast desenvolupin accions sense el seu consentiment.

➔ **La guerra de Síria es juga al Mediterrani**

- Suport a Baixar al-Assad
  - Suport a l'oposició al règim
  - Forces Dem. Síria (kurds)
  - Territori d'Estat Islàmic
- Altres suports internacionals
- Veneçuela
  - Corea del Nord
  - Estats Units
  - Jordània
  - Qatar
  - Aràbia Saudita
  - Estats Units

Gràfic: M. CROS

➔ Si observem els països abraçats per aquest mar, podem traçar un esquema d'opcions que mostren la implicació mediterrània dels Països Catalans.

La mirada europea

Com que es troben sota l'administració de l'Estat espanyol, la major part dels territoris de parla catalana assumeixen el prisma de la Unió Europea a l'hora d'actuar. La investigadora Münnever Cebeci, del Col·legi d'Europa, sosté que en l'àmbit comunitari hi ha tres discursos. Un és el geopolític divers. Un altre, el que hi veu perills potencials. I per últim, el que entén que és un entorn crucial per als interessos de la Unió. Segons Cebeci, la UE "projecta un ideal que mostra en aquest mar una alteritat imperfecta". Així, el territori s'observaria plagat de terroristes, de traficants de persones, "de dictadors amb armes de destrucció massiva". En definitiva, un ecosistema d'oportunitats i amenaces habitat per Governos autoritaris i dèbils.

És per això que "la dèria de la seguretat acaba fent que es doni suport a règims repressius", lamenta la investigadora d'origen turc. Es refereix, per exemple, al suport europeu al règim del colpista egipci Abdel Fattah al-Sisi. Aquestes actituds evidencien el predomini d'una relació massa tècnica i un protagonisme excessiu de les elits que margina

les seves societats civils i impedeix una discussió pública de banda a banda de la mar.

Les visions estatunidenca, xinesa i turca

Daniela Huber, investigadora de l'italià Institut d'Afers Internacionals —IAI—, assegura que "els EUA i la UE són agents molt complementaris". Per a ella, això ha de continuar així. Els Estats Units són més bel·ligerants i la Unió advoca més pel *softpower*, tot i que els dos parteixin d'una aproximació discursiva pràcticament idèntica. I fins ara compartien el principi de la promoció de la democràcia. Segons Huber, és difícil que Donald Trump subscriuï aquest compromís.

Que hi hagi milers de quilòmetres entre els EUA i el Mare Nostrum no ha estat mai un problema. Ni per als EUA ni tampoc per a la Xina. El país asiàtic, en paraules d'Abdullah Baabood —director del programa d'estudis del Golf de la Universitat de Qatar— "és el soci preferit de les autocràcies mediterrànies perquè no té exigències quant als drets humans". Aquesta percepció és extensible a Trump, "el segon preferit a la regió". Segons Baabood, "els règims autoritaris el veuen menys taxatiu que els seus predecessors pel que fa a la implementació d'avenços democràtics". La relaxació dels compromisos internacionals requerits

EFE

ha estat influenciada pel cop del gihadisme. I l'investigador tem que no es multipliquin els Estats fallits com Líbia.

És la política de "l'estabilitat primer", sosté Münnever Cebeci. Sovint, aquesta aspiració prové d'implicar a corre-cuita un país com Turquia en el sistema d'asil comunitari.

El cas turc, però, mereix una consideració a part. Així ho considera Aybars Görgülü, membre del *think tank* d'Istanbul Estudis de Polítiques Públiques i Democràcia —PODEM per les seves sigles en anglès—. Turquia ha format part del projecte europeu i ha rubricat acords com l'esmentat. El país s'ha convertit en una zona de contenció per a la política migratòria europea. També hi ha hagut acords en matèria d'energia que han facilitat la integració amb el veïnat. Però la

seva relació en l'àmbit geopolític no ha generat una actitud coherent ni en sintonia constant amb la UE.

Rússia, Iran, l'Aràbia Saudita i Israel

Al replegament dels països occidentals cal sumar-hi la pèrdua de credibilitat. La crisi de legitimitat que pateixen tots ells suposa un greu handicap. Ho diu el responsable de política de veïnatge del Col·legi d'Europa, Tobias Schumacher. Aquesta situació pot apoderar "els caps mafiosos que creen demanda pels seus serveis de protecció" a la UE i als EUA. Una situació que, amb tot, canvia equilibris i lleialtats a la Mediterrània.

Un dels Estats que han entrat amb més força els últims anys a la regió és Rússia. La potència té un pla i uns inte-

ressos en direcció oposada als de la UE i els EUA. Després dels contratemps que han patit els seus aliats a l'Iraq i a Líbia, l'Executiu de Vladímir Putin va donar un cop de puny damunt la taula a Síria. Nicolás de Pedro, membre del CIDOB i expert en l'espai postsoviètic, argumenta que aquesta reacció s'entén en clau de seguretat del règim. "La base naval del Tartus, instal·lada a la base síria d'Al-Assad, és l'únic enclavament estratègic de la Federació Russa a la Mediterrània. La renovada consciència de superpoder i una identitat essencialista cristiana resultants de la revolució conservadora promoguda per Putin lliguen el seu país a aquesta zona". L'Església ortodoxa russa defensa la intervenció a Síria com una croada en defensa dels cristians d'Orient.

I l'Iran, aliat de Rússia, subscriu amb ella un prisma exclouent i a la contra del món occidental. Tant, que fins i tot refusa el terme *mediterrani* per a ell mateix i per als seus aliats de confessió xiïta quan els situa a "l'Àsia occidental". Ho apunta Aria Mohammadi, investigador de l'Escola de Govern i Afers Internacionals de la Universitat de Durham. És habitual l'assumpció d'un marc postestructuralista entre l'*establishment* iranià com a forma de rebutjar els marcs de referència occidentals. D'aquí procedeix el que a Europa i en bona part del món es va anomenar "Primaveres Àrabs". A l'Iran, però, es coneix com a "despertar islàmic", sosté Mohammadi.

Més complex és el paper dels saudites. Malgrat que la monarquia dels Saïd sigui l'aliat tradicional a la zona, comença a do- →

CIMERES INSIGNIFICANTS. Les reunions entre els caps d'Estat del sud d'Europa se celebren per tractar diverses qüestions comunes, especialment en l'àmbit de l'economia. Però el vessant social d'aquestes trobades no sol tenir efectes positius sobre les poblacions afectades.

→ nar pistes de buscar un full de ruta propi promovent la constitució d'una OTAN islàmica. L'Aràbia Saudita desperta també recels tant al sud d'Europa com en alguns països nord-africans per la seva implicació en la difusió de la visió ultraconservadora de l'islam dominant al seu país. Parlem del wahabbisme. El juliol de 2015, el rei del Marroc, Mohamed VI, proferia un discurs durant la Festa del Tro. Demanava que no es permetés que els forans donessin lliçons sobre religió ni incitacions a seguir altres rituals. L'afirmació es va entendre com un toc d'atenció per la creixent influència dels saudites. Des de fa un temps, es dediquen a fer grans inversions a canvi del desembarcament dels seus discursos als oradors de les comunitats islàmiques d'arreu.

En un entorn tan complicat, Israel ha hagut de saber reposicionar-se. Primer, arran de la transgència de l'administració Obama amb el programa nuclear iranià. Després, amb les resolucions de la UE que obliguen a assenyalar l'etiquetatge als territoris ocupats. El tempteig diplomàtic entre l'Estat jueu i les petro-

monarquies del Golf davant l'amenaça compartida de l'Iran es dona per fet, malgrat que es dugui a porta tancada.

Una Mediterrània que canvia

L'enquesta de joventut del projecte SAHWA de 2016 constata un allunyament dels joves àrabs dels canals tradicionals de la política pel que fa a les mobilitzacions de 2010. Però ciutats com la libanesa Beirut mostren el dinamisme de les societats del sud i l'est mediterrani. Històricament, aquests nuclis s'han percebut com a apàtics i resignats des d'institucions europees.

Un article de Mona Harb a la revista de l'IEMed, *Gran Angular*, assenyala l'experiència recent d'una candidatura ciutadana al Líban. Recorda el procés que es va viure a Barcelona amb En Comú. La iniciativa libanesa va agrupar activistes i ONG contra l'oligarquia i l'autocràcia de la capital d'aquest país d'Orient Pròxim. I va elaborar una proposta que recorda els moviments Takween o 10Tooba d'Egipte.

L'economia del Líban és a les mans d'un reduït grup d'hòldings empresari-

als. Tots ells compten amb privilegis en forma d'exempcions fiscals i de pagament d'aranzel, a més de constituir un sector privat no regulat amb connexions partidistes. La consciència crítica sobre l'entorn ha fet que augmenti la lluita a la ciutat. Les pràctiques de protesta urbana esclataren l'estiu del 2015 amb la crisi de les escombraries. La fi de la concessió a l'empresa que ostentava el monopoli de la recollida va deixar tones de deixalles acumulades i una pudor insuportable als carrers del la capital. El 29 d'agost d'aquell any, 100.000 persones van prendre els carrers. Era l'inici de Beirut Madinita — Beirut, la meua ciutat—, una iniciativa de col·lectius LGTBQI, pro-drets humans, ecologistes i d'esquerres que van sumar el 32% dels vots a les eleccions del 2016.

Una altra mostra de com la distància cultural i geogràfica no ha de ser impediment per emmirallar fenòmens entre els extrems de les aigües mediterrànies. I una pista de com, sense un Estat propi, es poden buscar agermanaments que culminin amb una política de relacions internacionals pròpia. ●